

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

„Egyházpolitikánk.”

III.

Spectatornak kettőt nem tudunk megbocsátani.

Először azt, hogy mint jogász a polgári jogviszonyok közé sorozza a házasság alapjának, feltételeinek és érvényének kérdéseit. Másodszor azt, hogy katolikus létére az *állam jogosult cseljainak* hirdeti a házasságnak polgári törvények általi szabályozását és a házassági bonyodalmaknak bíróságok útján való elintézését.

Ne bigyje senki, hogy a családjog teljesen az államé, melynek jogában állana e czimen az egész házasságjogot teljesen és függetlenül abszorbeálni, modern kifejezéssel élve — kodifikálni. A családjog — bele értve a házasságot is — megszerkeszthetetlen közös birtok, melyhez egyháznak és államnak egyaránt jussa van.

A birtokot magát nem lehet szétarabolni, de a termést igen; s ha békésen egyetértve — nem, akkor összetűzve. Hiszen ha az állam feleterméssel meg nem elégszik, akkor hogy legyen elég az egyháznak a puszta birtoklási czim, melyet hitelvi téves distinkeziójának alapján Spectator szán neki?

Egyébiránt az egyház és állam jól felfogott érdekei soha sem lehetnek egymással ellentétesek.

Csak jól kell mindkettőt definiálni. Mert a kormányférfiak személyisége még nem az állam s a Csáky-Szilágyi féle „*sic volo, sic jubeo*“ liberális elv sem az állameszme. Privát törekvéseiket a közhaszon, az államérdek mezébe burkolva hirdethetik, de azért nyolcz-tíz millió honpolgár hitét, vallásos meggyőződését csak úgy egykönnyen lábbal taposniok nem szabad. Elvégre is az a parlamenti 200 lekötött akarat, a bürokokban ezrek elfojtott szava, a vármegyeházákban pedig az a főispáni tekinteteknek mindent feláldozó szabadelvűség — még nem alkot közvéleményt.

Ezért az egyházpolitikai reformjavaslatoknak napirendről való levétele nem az állami szuverenitás megalázása, hanem igen is a kormányférfiak megvesszőzése. Ettől pedig valami nagyon félni — nincs okunk. Ők ha bukna is, az államnak állani kell. A kik ingoványos talajra léptek, badd ugrándozzanak egyik zombéktól a másikig, míg valabol elmerülnek. Nem állami érdeket képvisel, a ki ennek nevében segítségre siet.

De hát minő hasznót is hajtana az államnak különösen a polgári házasság behozatala? Azt mondják:

1. némely felekezeteknek könnyelműen tűzött elválasztási rendszeréből eredő beteges erkölcsi állapotok csak is a polgári házasság által szanálhatók. Apponyi Albert szatmári beszédében e reform szükségességét legalább ezzel indokolta meg. Hivatkozott arra a lakszizmusra, mely különösen Erdélyben divatos, s a melynek hátterét üzérkedés és spekuláció képezik. Tehát nem annyira liberális szempont, mint inkább a közérkölesök javulása nála is az irányadó.

2. Csak ily lehet rendbe hozni mindazon törvénytelen viszonyokból származott gyermekek erkölcsi és anyagi érdekeit, a mely viszonyokat a felbonthatatlanság elvén álló felekezetek tulságos szigora teremt.

3. A zsidók és keresztények közti házasság lehetősége (ez azonban csak sorok között olvasható) csak ez uton oldható meg.

Az első pontra nézve röviden csak azt jegyezzük meg: ott gyógyítsák, a hol éget. Tessék — megrendszabályozni a protestáns felekezeteket. Velök sokkal könnyebb elbánni, mint velünk. Mert protestánsoknál a házasság nem szentség saját felfogásuk szerint, hanem egyszerű polgári szerződés. A katolikusokat e téren mulasztás nem terheli. Egyuttal el kell törölni az 1868. LIII. t. cz. 8. §-át, melynek értelmében az „*áttértnek áttérése utáni minden cselekvényei azon egyház tanai szerint itélendők meg, melybe áttért, s az általa elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben sem kötelezők.*“ Ezen paragrafus eltörlése megszüntetné a könnyű vallási esereberét és nem hajtana többé a protestánsok malmára a vizet, mely közérkölesiség szempontjából idáig annyi szenyet örölt.

A második pontra nézve egyebet nem mondhatunk, mint azt, hogy *medicina peior morbo*. Ez nem hogy csökkentené, de még nevelni fogja a szerencsétlen gyermekek számát. Ha a házasság felbontható, akkor lehetővé válik az is, hogy egy gyermek apja oldalán azt nevezze édes anyjának, a kit játszótársa *mamána* szólít. Lehetséges lesz az is, hogy ugyanegy családban ötféle gyermek legyen, a kik közül egy sem hajthatja le fejét esténként anyja kebelére. Hogy ebből aztán ethikai szempontból a testi, lelki fejlődést és az örökösödést illetőleg — minő konzekvenciák folynak: csak a jó Isten lesz a megmondhatója.

A harmadik pont alatti indok, már teljes abnegációjá a keresztény felfogásnak. Ettől eltekintve, hogy a zsidó elemet amalgamálni nem lehet, — azt rég megmutatta a historia, s mutatja ma is a szomorú tapasztalat. Nincs okunk tebát

még nemzeti tekintetből is — a polgári házasság iránt annyira lelkesedni.

De ha már állampolitikusaink annyira ráchezték a házasságjog rendezésére, ezt katolikus részről is, — annyiban, a mennyiben az államnak igazi érdeke megkívánja, — elérhetik a következő elvek mellett.

A házasság amellett, hogy malaszt, a természet rendjéhez is tartozik. Krisztus azzal, hogy természetfeletti méltóságra emelte, — korántsem fosztotta meg polgári és társadalmi tulajdonaitól. Ezért az állam az érvényességet és akadályokat illető kérdésekkel szemben nem lehet indifferens. Joga van arra, hogy meghallgattassék. És az egyház, bár alaptörvényeit soha fel nem adja — még is számba veszi az uralkodó eszméket, a kor erkölcsi állapotát s egyéb követelményeit. Az állam ezenkívül az egyház beleegyezésével állíthat fel tiltó akadályokat. S végül — övé a házasság polgári és ideiglenes következményeinek szuverén rendezése. Ezen kereteken belül kell tehát keresnünk a megoldási módot.

Az államnak, hogy egységesítse a házasságnak polgárjogi, tehát az államot is érdeklő részeit, — nincs szüksége a házasságnak egészben való kisajátítására. Nem látjuk át, hogy mit profitirozna saját céljainak a házasságkötés feltételeinek, tényének és az érvényesség feletti judikaturának birtokbavétele? *Neki csak arra van szüksége, hogy legyen egységes, biztos alap, melyre nyugodtan fektethesse a külkonkordatású kérdések jogi rendszerét. Ha van egy szilárd, egységes alap, akkor bátran lehet rajta egységes családjogot teremteni. Végre is teljesen közömbös dolog rá nézve, hogy az alapot ki rakja le; termés vagy faragott kővekből van-e az összehordeva; és máno rendszer szerint vannak egymásba illesztve a részek? A földolog az, hogy a fundamentum legyen erős és biztos, alák és erőre nézve pedig egységes. Ilyen erőt, ilyen egységet szerény véleményünk szerint a különböző házasságnak csak is a felbonthatatlanság elve kölcsönözhet. A házasságnak — kötéssék az bármely felekezet lelkeszei előtt — ha felbonthatatlansága kimondatik: megszab az egységes, biztos alap az állami jogos intézkedések számára is. Nem is képzelnék más módot, melyen a különböző felekezetek házasságjogai között egységet lehetne létre hozni. Mondja ki az állam: minden érvényesen megkötött házasság felbonthatatlan, és — csak az érvényes házasságok bírnak polgárjogi következményekkel. Ezt az állami érdek megkívánja; ehhez neki föltétlen joga van. Az állami feladatának csak arra kellene szorítkoznia, hogy az egyházi házasságot egyszerűen regisztrálja. Az egyházak azt mondják: itt van egy érvényesen megkötött házasság, biztosítsd a felek számára az állami előnyöket; ha pedig egy házasság esetleg érvénytelenül kötött, — mi a világi forum előtt kötéendő házasságoknál is épen úgy megtörténhetik, — akkor felbontom azt és tudomásodra hozom, hogy vond meg a felektől a „polgári következményeket.“ Megteheti az állam azt is, hogy kötelezze a feleket polgári állásuk bejelentésére valamely közhivatalnok előtt.*

A protestánsok és zsidók házasságjogának hiányait mindenek előtt ki kellene toltoznia és csak azt a frígyet tekintse polgárilag törvényesnek, mely vallásuk törvényeinek megfelel. Mert ha az állam valamely vallásnak szabadságát biztosítja, akkor — ha következetes akar maradni, annak elveit, szabályait is el kell ismernie.

A felekezetnélküliek részére pedig, — mivel már el-

nevezésük kizárja a rendszeres bitelvi megállapodásokat — maga az állam alkosson szabadon házasságjogi szabványokat a közérkölesiség, az isteni és természeti törvények alapján.

Ez szerintünk az egyedüli út, mely célhoz vezet. Minden más törekvés meddő, sikertelen marad.

A keresztény házasságnak három fenséges tulajdona van: szentség, egység, és felbonthatatlanság. Isten ezekkel ruházta föl a férfi és nő közti frígyet. A zsinagóga szenu-alizmus elköptatta ezt a mázat, de Jézus Krisztus az új törvényben visszaadta neki a régi fényt. Sőt többet tett; szentségi méltóságra emelte, hogy a kegyelem egyik hathatós eszköze legyen. S ebben rejlik az a varázserő, mely a keresztény házasságnak akkora méltóságot és magasztosságot kölcsönöz. S talán ennek következménye az is, hogy a kath. házassági jog ugy egészében, mint részeiben, úgy alapelveiben, mint praktikus vonatkozásaiban — annyira korrekt és tökéletes. Ki merjük mondani, hogy csak tekiütettel az általános erkölcsi principiumok és motívumokra, annál szebbet alkotni nem lehet. Ha vannak a házasságjog terep anomáliák, azt ne nálunk, — egyebütt keressék. És ha némelyek visszaélnék jogaikkal, nem igazságos dolog ezért a tulajdon az egész komunitástól elkobozni. Mutassanak matri-monialis jogunkban csak egyetlen kivetni való pontot! Ha volna ilyen, az egyház örömet segít rajta; de ha nincs, akkor akezeptálják.

Az egyház szelleme a békülékenység. Örömet lép tránz-ákezióra ott, hol a dogmák megegedik. Nincs rá példa, hogy merő formalizmusból ragaszkodjék oly régi szokásokhoz, a melyek többé nem időszerűek. Azt, a mit csak átengedhet a világi hatalomnak, a történelem bizonyossága szerint át is engedi.

XIII. Leó pápa ő szentsége „arcanum divinae sapientiae“ encylikájában ezeket mondja: „A kath. egyház, a mint semmi tekintetben sem teledheti kötelességének szentségét s fel nem adhatja jogainak védelmét, ugy jó indulattal s elnö-zőleg szokott viseltetni mindazon dolgok iránt, a melyek jogainak épségével s kötelességének szentségével megegyeztethe-tők. Azért soha sem határozott a házasságra vonatkozólag a nélkül, hogy tekintettel ne lett volna a társadalom viszonyaira és a népek állapotára. Nem egyszer enyhítette, ha tehetségében állott, törvényeinek szigorát, midőn arra fontos és igazságos okok készítették. Nem hagyja figyelmen kívül és nem tagadja, hogy a házasság szentsége, miután az emberi társadalom fenntartását és gyarapítását is ezélellozza, szükségyszerű viszony-ban és összekötötetésben van a világi ügyekkel, melyek következményei ugyan a házasságnak, de azért polgári termé-szetűek, s ezért felettök joggal itélnék azok, kik az állam élén állanak.“

A házasságjog rendezése, kétségkívül kívánatos az állam-ra nézve, de csak akkor, ha nagyobb megrázkodások nélkül hajtható végre. Ez pedig nem erőszakos uton, hanem csak a két natalomnak vállvetett működése mellett érhető el. Mert egy elkeseredett harcnak következményei az államra nézve sokkal károsabbak, mint az a haszon, mit a házasságnak erőszakos elvé-telével nyerne. Negondolja senki, hogy nálunk egy ilyen kitöre-n-dő harcnak hullámjai a tolerari posse elvénel fogva hamar el-verődnek. A mig ugyanis az állam a házasságot lényeges elveinek épségben tartásával akarja szekularizálni, addig vele csak mint katolikusok állunk szemben.

De mihelyt a szekularizációhoz a házassági kötelék lazábbra vételét is hozzá teszi, — ehhez már mint honpolgároknak is van szavunk. A magyarországi katolicizmus helyzete speciális. Nemzet és fajfenntartó volt ezer éven át. Ezt a jogot, ezt a kiváltságot pedig magának a jövőre nézve is vindikálja. Politikai meggyőződése lett az állami érdekeknek a pozitív keresztény szellemmel való egybekapcsolása, mint a hogy a multban is ilyen szellemben alkotta meg minden intézményeit. Ezen politikájáról nem mondhat le. Hiába nyomják, annál magasabbra emelkedik. Olyan mint a sodronyrugó, — minél összébb szorítják, annál több erőt kap. Nekünk nem szükség, hogy mint az elnyomott németországiak — védelmi álláspontra helyezkedjünk; mi támadásra is képesek vagyunk. Ugy tekintsek tehát államférfiaink a magyar katolicizmust, mint politikai pártot embrióban, mely egy komolyabb egyházellenes mozgalom nyomása alatt hamar kifejlődik.

Zászlónkra írjuk a keresztény konzervatív programot, s ha szabad kezét adnak püspökeink, — azzal megyünk egy újabb választási küzdelembe. Ehez jogunk van úgy mint akár melyik politikai pártnak, mindaddig, míg ki nem mutatják, hogy törekvésünk akár a természeti törvényekbe, akár a nemzeti fennállás és fejlődés alapfeltételeibe ütközik. Bár csak így tettünk volna mindjárt 67 után. Nem kellett volna ma megértnünk azt az abnormis helyzetet, melybe a tavasszal a főrendiház jutott, midőn Wekerle bizonyította egy Schlauch Lőrinczel szemben: mi dogmaellenes és mi — nem. Mert az eddigi egyházpolitikai küzdelmeknek legpikánsabb része mindenesetre az volt, midőn a kormány irányunkban jóakaratot szimulálva — hirdette büszke homlokkal, hogy az egyház hitelveit, a lelkiismereti szabadságot nem fogja sérteni.

Lupus in fabula. Mi tudjuk azt, mi fáj nekünk.

Ezért a polgári házasságot is, mint egyház és nemzetellenest visszautasítjuk. Idegen anyag teljesen, mely nem való a magyar talajba. Behozatala kikölköntené kerékvágásából a hagyományos nemzeti fejlődést, mely lényegében ma is konzervatív.

Szépen mondotta Schlauch bíborosunk: a természetben nincsen ugrás. Épen így vagyunk az eszmékkel is.

Természeti rendben a fejlődés rendes processusát a fizikai törvények szoros láncolatának érvényesülése képezi. Állami és nemzeti intézményeinknek is biztos alapot, nem a vulkanikus módon felkavart, — hanem az évek hosszas vitáiban megérlelt eszmék vas logikája teremti. *A salto mortale* veszedelmeseik. Forradalmi szellem szüli meg őket, s forradalmilag rázkodtatnak meg százados instituciókat.

Magyarországban az Eötvös-Szilágyi féle szabadalmazott liberalizmusnak érvényesülnie nem szabad.

Antispectator.

A tanítói és kántortanítói jövedelmek összeírása.

(Vége.)

A kántori és tanítói jövedelmek könnyebb feltüntetése és elkülönítése czéljából mindenkélt meg kell különböztetni

1. tisztán tanítói,
2. tisztán kántori,
3. vegyesen kántori és tanítói,
4. egyesült kántortanítói,

5. segédkántortanítói állomásokat. E csoportok valamelyikéhez tartozik minden kántortanítói állomás.

A plebános tehát az összeíró bizottság összehívatala előtt tanulmányozza az archívumában levő okmányokból a kántori és tanítói állomásai jövedelmének eredetét, azoknak természetét, fejlődését, mai állapotát stb. Minden adat jól megjegyzendő a canonica visitatióban, a plebánia történetkönyvében, adománylevelekben, alapító-okmányokban, meghívó és díjlevelekben, egybátanásai és iskolaszéki jegyzőkönyvekben, egyházközségi határozatokban, hogy aztán mind lemasoltathassanak. Az egyes adatok egymással összehasonlíthatók, hogy a jövedelmek kántori vagy tanítói volta annál inkább megállapítható legyen.

Ily kutatás után rájön, hogy plebániája kántori vagy tanítói állomásai az előbbi csoportok melyikéhez tartozik.

Ad 1.) *A tisztán tanítói* állomás jövedelmei mindenfajta tökéletes nélkül bemonthatók és lelkiismeretesen be is mondandók, mert ezt követeli a papi és polgári becsület, ezt kívánja a tanító nyugdíjérdeke. Ily természetű róm. kath. tanítói állomás sok van erdélyi egyházmegyékben, mint Kolozsvárt, Gyergyó-Ditróban, Szász-Régenben stb. Ily természetűek a tanítónői állomások is.

Ad 2.) *A tisztán kántori* állomások jövedelmeinek bevallása nem szükséges, mert tanítósággal nem lévén összekötve, tanítói nyugdíjra igényt sem tarthatnak. Ilyen kántori állomások vannak Kolozsvárt, Gyergyó-Ditróban, Gyergyó-Szentmiklóson stb.

Ad 3.) *Vegyesen kántori és tanítói* állomások alatt az olyanokat értem, hol külön a tanítói és külön a kántori fizetés mint ilyen van megállapítva; pl. az állami vagy községi tanítók, ha egyszersem kántoroskodnak is. Itt külön-külön feltüntetendő mindkettőnek jövedelme; azt a dolog természete hozza magával.

Ad 4.) *Az egyesült kántortanítói* állomások alatt azokat értem, hol a jövedelem minden elkülönítés nélkül van megállapítva, kántorság és tanításért együttesen meghatározva. Az ily állomásoknál nem lehet meghatározni, hogy mi illeti meg a kántortanítót mint kántort és mint tanítót. Azt sem lehet igazságosan mondani, hogy fele kántori, fele tanítói, mint teszi, illetve czölözza a ministeri rendelet; azt sem lehet kívánni, hogy több illesse a kántort mint tanítót, mert az ily állomásoknál a nagyobb terhet a tanítóságnak adja; azt sem lehet vitatni, hogy a jövedelem nagyobb része nagyobb fáradozásaiért a tanítót illesse, mert ez esetben megfeledeznénk arról, hogy az ily állomások jövedelmei eredetileg kántori természetűek valának. Ily természetű állomások kevés kivétellel az összes róm. kath. kántortanítói állomások, főképp a kevés Székelyföldön.

Ad 5.) *Az egyesült kántortanítói állomásokkal egytermészetűek a segédkántortanítói állomások is.*

Azért a 4) és 5) alatti állomások jövedelmei bevallásról együttesen lehet szólni.

Az a kérdés, hogy az ilyen természetű kántortanítói és segédkántortanítói jövedelem mily czímen mondassék be az összeírásnál. Nem lehet külön tanítói czímen, mert kántori eredetű és természetű; nem külön kántori czímen, mert tanít is érte a kántor ur. *Vallassék be kántortanítói czímen oly észrevétellel, hogy azt mint egyházi javadalmat az egyház belevétele nélkül sem felosztani, sem elválasztani nem lehet s az*

államnak nem is szabad. Ha aztán az állam tudni akarja, hogy nyugdíjazásnál abból mennyi illeti meg a kántort *mint tanítót*, hallgassa meg az egyházat mint e kántortanítói javadalom tulajdonosát s vele állapítsa meg a tanítót megillető s így nyugdíj alá vonandó tanítói részt, de az egyházi javadalmat ne osztogassa meg kénye-kedve szerint az egyház nélkül az egyház kárára. Legyen meggyőződve az állam, hogy az az egyház, mely kezdetben kántorát dotálni kívánta, az ma sem kívánja kántorában a tanítót illő fizetés nélkül hagyni.

Az ilyen kántortanítói és segédkántortanítói javadalmak kettéosztásánál, azt az eljárást vélem a legigazságosabb és legméltányosabbnak, mely szerint a jövedelemnek oly része nyilváníttassék az egyház által tisztán kántori fizetésnek, melyért minden időbeli tanító örömeit elvállalhatná a kántorköszömet, mert az egyház csak ez esetben nem szenved kárt a jövedelem elosztása által. A javadalom más része aztán vagy ütné a 300 frt tanítói fizetésminimumát, mely esetben ez nyugdíj alá esnék — vagy nem ütné, s ez esetben felpótlendő volna, mert minden tanító méltó a 300 frt minimumra. Ha a kántorságról az egyház ki számította neki a kellő fizetést, a tanítószágról is meg kell adnia legalább a jól megérdemelt 300 frt minimumot. Ezt kívánja a pártatlan igazság. Ily feltételek mellett az egyház sem szenvedne kárt, az állam törvényes kívánsága is teljesülne, a kántoraink tanítói nyugdíja is méltányosan rendezetnék. Mindezekhez azonban mulhatatlanul esatolandó lenne az a fontos feltétel is az egyház részéről, hogy az ily állomásokra csak oly egyén lenne mint tanító alkalmazható, ki egyszersmind a kántori funkciók is képes és kész elvállalni. S még azt is jó lenne kikötni, hogy államosítás esetére a status quo ante lesz irányadó az egyházra nézve.

Igy eljárva a tanítói fizetések önként feljavulnának, a nyugdíj ügye rendezetnék, az egyház nagyobb sérelmet nem szenvedne, az állam jogos kívánsága teljesülne, tanügyünk a a többi nemzetekével egy színvonalra emelkednék, az egyház és állam együttes támogatásával nagy lendületet nyerne.

Ennek kivívására egyházunk részéről meg van a jóakarat, melyet ha az állam is fogna a jelenlegi fontos nagy kérdésben méltányolni, úgy ez csak az állam erősbülésére, a tanítók jólétére s a tanügy haladására vezetne.

Ily reményben rendelte el püspök urunk ő Nagyméltósága is, hogy „a ministeri rendelet illő tisztelettel fogadtatván, az abban foglalt kívánalmaknak a t. lelkészkezdő papság tiszteletteljesen eleget tenni lelkiismeretesen törekedjék.”

A bevállalás tehát a miniszteri utasítás pontjai szerint történjék, de az összeírású jegyzőkönyvben kifejezés adható az előbbi eszméknek, melyeket nem az érdek szült, hanem az igazság keresése és a méltányosság követése.

Végül nem tartom fölöslegesnek az Esztergom főegyház-megyei e nemű utasítás következő pontját a földjövdelem kintüntetéséről ide iktatni: „A ministeri rendelet első pontja értelmében a tisztán tanítói javadalom megállapításánál a földjövdelem a kataszteri becsü szerint tüntetendő ki, mint-hogy azonban a tényleges jövdelem a legtöbbször több évtizedre szolgáló kataszteri becsüt rendesen jóval túlhaladja s a tanítónak tényleges jövdelmét nem is a kataszteri becsüben megállapított összeg képezi, hanem az, a mit a föld jelen viszonyok közt jövdelmez, a tanítók érdekében oxvetlen

kivánatos, hogy a kataszteri becsü mellett a jegyzőkönyvben a tényleges jövdelem is befigyeltassék, haszonbérlet esetén a haszonbéri szerződések (?) különben pedig a biteles módon megejtett jövdelmi becslés alapján olyformán, hogy a kimutatásnál mindenkor a legutóbbi tíz évi átlag veendő alapul.”

Ezt jó lesz nekünk, erdélyieknek is követnünk, mert az ujságokból olvassuk, hogy egy képviselő (tán Okolicsányi) az újonnan összeült képviselőházban meginterpellálta a minisztert a rendelet e pontjáért s ő is a földjövdelem ily irányu megbecslését követeli. Hátha a papság jegyzőkönyvi kívánsága is előmozdítaná a jó ügy győzelmét!

Tözsér.

A földrajz tanításáról a népiskolában.

Hogy kedves szülőföldünkről a gyermekek a nagy világban kellőképpen tájékozassák magukat, szükséges a földrajz ismerete. A földrajz ismeretének segítségével tanulhatják meg, hogy Isten szülőföldünk és hazánkön kívül, még számos országot, birodalmat és világrészt alkotott.

A földrajz ismeretének segítségével tudhatjuk meg azt, hogy mily boldogok vagyunk, hogy Isten sok századokon keresztül kedves magyar hazánkat fenntartotta, s kitarító erős nemzetét pogány tatár- és törökök dúlásai, számtalan csapások után is, nemcsak hatalombar, hanem számban is, ezen szép országban uralkodóvá tette.

Mennyire szeretethjük tehát kedves magyar hazánkat, melyet derék őseink vértükkel szerettek, s ennek árán ezer éven át dicsően fenn is tartottak. Aldjuk tehát a mindenható Urat, ki bennünket ily szerencsében részesített. Ha kedves előtünk azon szülőföld, hol szülőnk bölcsőnkben ringattak, hol először hallottuk hangzani édes anyanyelvünket: mennyivel kedvesebb azon magyar haza, mely összes mindnyájunknak édes otthont nyújt, s hol a költőként „élünk és halunk” kell.

Ugyan azért kedves pályatársak, ne mulasszunk el semmi alkalmat, hogy édes hazánk szeretetét, mentől jobban bevéssük növendékeink lelkeibe. Erre a földrajz tanítása igen sok és szép alkalmat nyújt. Hisz Jókainak azon mondatát, „hogy Magyarországot még egyszer a néptanítóknak meg kell hódítani” egy tárgyunk tanításánál se érvényesíthetjük jobban, mint a földrajzi tanításunknál. Használjuk föl tehát!

A földrajz tanítását a szülőföld ismertetésével kell kezdenünk. Már az I. és II. osztályban beszéd és értelem gyakorlatok alapján kezdő tanítványainknak földrajzi előfogalmakat nyújtunk. Ezen előfogalmaknak célja, a beszéd gyakorlaton kívül, a kis gyermekek eszméletének felköltése, s ama tudatra vezetése, miszerint nem csak az létezik, a mit közvetlenül látnak vagy szemlélnék, hanem sok, de sok más is.

Már a III. osztályban önállóan kezelendő a földrajz. Itt a szülőföld ismertetésén kívül, a vármegye ismertetését is fel kell vennünk. Eljárásunkban folyvást szem előtt kell tartanunk, hogy ismertről térjünk az ismeretlenre, közelebből a távolabbira. Nézetem szerint helyesen teszi a tanító, ha a földrajzi előismereteket a világtájak és mellék világtájak ismertetésével a természetben kezdi meg. S azután az iskolában az iskola fekvése szerint ismerteti és gyakorlatatja be ezeket. S krétát véve kezébe, az iskola helyiséget, melléképületeit az iskola táblájára fekvésük szerint kicsin

alakban lerajzolja, melyet később a község egész területének lerajzolásával folytat. A község határát s azon előforduló utak, folyók, tavak, völgyek, hérczek stb. ismertetését, miként azt a „tanító foglalkozása a természetben“ című czikkben leirtam, kirándulások alkalmával is eszközölheti. A járás és a vármegye többi területét utazási modorban ismertetheti leghelyesebben. Nagyon helytelenül járna el az, a ki könyvből tanultatná be ezen tananyagot.

A IV. osztályban, már több hetióránban hazánk egész területe taníttatik. Mily szép alkalmunk van, az Isten mindent adó jóságára figyelmeztetni itt tanítványainkat, ki hazánkat dúsan termő szántó földek, erdők, hajózható folyók, éltető és gyógyforrásokkal gazdagon megáldotta.

S hát ama terek, hol vitez őseink véreket ontva, halálig küzdöttek hazájukért, nem szép példái-e a hazaszeretnek? Ily helyek ismertetésénél ne időzzünk-e tovább, s engedjünk időt növedeiknek, a bősök tetten elmélni?

Ezen, valamint a későbbi tananyagnál is, mint hogy itt már vagy éppen nem, vagy csak keveset szemléltethetünk természetben, igen czélirányosan összehasonlítást alkalmazhatunk, s ez által a gyermekek képzelő tehetségét igen jól kiaknázhathatjuk tanításunk sikerére. Egy perczig se tevésszük tehát ezt eszközölni, mert ez a földrajzi ismeretnek nem csak megértésére, hanem állandó megmaradására jelentékeny befolyással van.

Az V. és VI. osztályban áttérünk az osztrák császárság azután Európa többi országai ismertetésére, melyet az öt földrész ismertetésével fejezünk be. Itten az egyes népfajok ismertetésén, annak világtörténelmi álláspontjára röviden kiterjeszkedve, tanításunkat a történelemmel kapcsolatba hozhatjuk. Ne feledjük itt se, miszerint, ha szemléleti képekkel nem rendelkezünk, képes lapokban megjelent egyes tájképek, melyeket alkalmilag összegyűjthetünk, jelentékenyen megkönnyíthetik előadásunkat.

Pál Ferencz.

A kolozsvári belvárosi róm. kath. 6 külön osztályu elemi leányiskola hittani tananyagának részletes óraterve az 1893—94. tanévre.

Összeállította: **Tözsér L.***

(Folytatás.)

II. oszt.

Szept. 1—7-én. Beiratkozások.

8-án. Ünnepélyes „Veni Sancte.“

9-én. Utasítás; tankönyvek ismertetése; az imádságok átisméltése. Kisasszony ünnepe s Mária nevenapja alkalminlag.

12-én. Istenről; káté 15. kérdése emléztetve.

16-án. Istenről; káté 16—20 kérdései.

19-én. Szent Háromság; káté 21—25, 27—31.

23-án. Világ teremtése; bibliából; káté 32—34.

26-án. Isteni gondviselés; kátéből 35—38.

30-án. Adám és Éva; bibliából; káté szerint az első emberről 46—50 kérdések. Rózsaf. ünnepe.

Okt. 3-án Az első emberpár vétke; bibliából; káté szerint 51—52. kérdések.

*) 1893. nyarán, még mint kolozsvári káplán. Több-kevesebb módosítással felhasználhatja minden hitelemző.

T. L.

Okt. 7-én. Folytatva a bibliából: az első emberpár vétke; káté 53—54. kérdései.

10-én. Káté 55. kérdése; Kain és Abel.

14-én. Angyalokról káté 39—41. Bibliából: a világ erkölcsi romlottsága.

17-én. Az angyalokról folyt. 42—43. kérdések. Bibliából vizözön (harmadrésze).

21-én. Az angyalokról folyt. 44—45. A vizözön.

24-én. Noé és fiai; bábeli torony. Az angyalokról ismétlő kikérdezés.

28-án. Abraham sátora előtt; Sodoma elpusztulása. Az első emberről ismétlés.

31-én. Izsák feláldozása; káté 51—55. ism. kikérd. Miudenszentek ünnepe, halottak napja.

Nov. 4-én. A megváltó Jézusról: megtestesülése, születése biblia szerint. Advent; Gyümölcsoltó; urangyala; Karácsony.

7-én. Káté 56—62. kérdései.

11-én. Napkeleti bölesek, a 12 éves Jézus; káté 63. kérdése.

14-én. Káté 64—67 kérdései. Jézus nyilvános élete; megkereszt. börtöl; kánai menyekző.

18-án. Káté 68; bibliából Jézus csodái.

21-én. Káté 69—71. 93. Jézus kinszenvedése.

25-én. Káté 72—75. kérd. Jézus halála, eltemetése, földtámadása, menybemenetele; ezek ünnepei röviden.

28-án. Káté 76—81. kérdései. Jézus csodáiból.

Decz. 2-án. Káté 82—85. kérd. Jézus csodáiból.

5-én. Szentlélek eljövetele, pünkösöd; káté 86—89. kérd. emléztetve; advent; Rorate.

9-én. Káté 90—91. 93. 94. 96. kérdései.

12-én. Káté, 99—101. kérdései.

16-án. 6 főigazságból az 1—3. káté 4—6. kérd.

19-én. 4—6 főigazság. Karácsony ünnepe; szent István mártir, sz. János evang. Aprószentek ünnepe. Ujév.

Jan. 9-én. Vízkereszt ünnepe. Káté 4—9. kérd.

13-án. Káté 1—3. kérd. Izsák. Jákób.

16-án. Józsefről. Káté 102—104.

20-án. Bibliából József története. Káté 105—106.

27-én. Mózes története folyt. Káté 111. kérd.

30-án. Mózes története. Káté 112. kérdései. Gyertyaszentelő B. A. ünnepe.

Febr. 10-én. Narzyójt, hamvázó szereda. 10 parancsból, az I parancs. 113—116.

13-án. Káté 117—119. kérdései.

17-én. 120—122. kérdések.

23-án. Mózes története. Káté 170—110.

20-án. Káté 123—124. kérdése II. parancs.

24-én. III. parancsról káté 125—127. kérd.

27-én. IV. parancsról a 128—130. kérdések.

Márcz. 3-án. V. parancsról 131—133. kérd. Kain és Abel.

6-án. VI—VII. parancs 134—137. kérdések.

10-én. VIII. parancs 138—139. kérdések.

13-án. IX—V. parancsok 140—142. kérd. Fekete v.

17-én. Káté 113—127. kérd. ismétlő kikérdezése. V. rágvásárnap, nagyhét.

20-án. Káté 128—142. kérd. kikérdezése; husvét ünnepe, fehér vásárnap. Gyümölcsoltó.

31-én. Káté 143—144, 146—148. kérdései.

- Apr. 3-án. Káté 149. kérd. a 7 főbűnről; a többi bűnnemnek nevei megjegyezve s bibliai példákban feltüntetve.
 „ 7-én. Az erényről általában. Noe, Abrahám.
 „ 10-én. A malasztról káté 161—162. kérd.
 „ 14-én. Káté 163—166. kérdései. Vízözön ism.
 „ 17-én. A szentségekről: 167—169. kérd.
 „ 21-én. Keresztségről 170—172. kérd.
 „ 24-én. Bérálás, Oltáriszentség 173—180. kérd.
 „ 28-án. Szent mise: 181—182. kérdések. Aldozó csütörtök, keresztfő napok.

- Máj. 5-én. Káté 183—187. kérdései.
 „ 8-án. Káté 188—191. kérdései. Pünk. ünnepe.
 „ 19-én. Káté 196—199. kérdései. Úrnapja.
 Május és június hátralévő óráiban ismétlés főképp a II. és III. cikkelyből s a vizsgán is a kérdések nagyrészt e cikkelyekből adandók, míg az I. osztályban inkább az I. cikkelyekből, az imádságokból s Jézus életéből.

NB. *Tankönyvek*: Egri elemi katekizmus, és Roderichai történetek kisebb gyermekek számára.

Heti órák száma: 2, u. m. kedd d. e. 8—9 ig és szombat d. e. szintén 8—9-ig.

(Folyt. köv.)

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebániáinak rövid története.

Irja: **Kovács Gyárfás.**

H. Offenbánya. 1. A plebánia múltja. Offenbányát a németek Offenburg, a románok pedig Offenbaie néven nevezik. Tehát neve — különösen a német neve bizonyítja, miszerint keletkezését a német bányászatnak köszönheti, s hogy valaha előkelő német telep lehetett — már Offenburg rangosabb neve igazolja, valamint azon erődítés-szerű romlataz kökerítés, melynek egyes részletei a hajdan bányaváros, most pedig kis község közepén most is tisztán kivehetők az ugynevezett Kummerländer-féle kert utmelléki oldalán. De hogy itt hajdan csakugyan erődítménynek kellett lenni, legjobban bizonyítja azon deszkákkal befedett és meglehetősen állapotban levő torony, mely a Kummerländer-féle kert keleti oldalán állva, olyszerű bástya-toronyépítményre vall, milyhez hasonló Erdély akárhány szász városának köfalazatánál nagy számban láthatunk. A nép azt vallja, hogy ez az ősrégi templomból megmaradt torony volna; azonban erről halgatnak a Can. Vis. okmányok, és Kolozsy Antal is Schematismusában (30.L) az általam említett romokat csak mint néma történelmi bizonyítékokat hozza fel arra nézve, hogy a már 1487-ben létezett parocia a tatároknak 1606 körül történt berohanása alkalmával feldulatott és a katolikusok a csorai Riu dracilor (ördögök pataka) mentén kiöletve megazúnt az ősi plebánia. A plebánia levéltárában meglevő egy kézirat is megerősíti azt a régi állítást, hogy itt már a 17-ik század kezdetén létezett templom és voltak katolikusok is, mert eme kéziratban pater Merz Rafael 1780-ból így ír a szent Szűznek a mostani templomban is meglevő egy kegy-

képéről: „Memoria accepimus, quod ecclesia Offenburgensis 1600 incendio eum fidelibus combusta sit et inter ruderia parietis miraculosae intactae manserint duae imagines B.M.V. quarum una per me Claudiopolim data ad claustrum, alia hicce permansit apud saceristerum. Sed, quod reapte e desolata ecclesia superstitis sint dictae miraculosae imagines, plurave prodigiosa per eadem evenerint, fide mediante, testor. Offenburgii 1780. P. Raphael Merz. Ord. fr. Min. prov. Bulgarorum.“ — Ezen adat szerint tehát a hívek összegyűlve voltak a templomban, mert 1600-ban a templommal együtt csak így égethettek össze. Szóval mind a Kolozsy, mind a Merznek adatai amellel bizonyítanak, hogy a 17-ik század küszöbén olyan katasztrófa érte Offenbányát, mely az ottani ősrégi egyházat egészen megsemmisítette. A hagyomány ezen régi egyházat az említett Kummerländer-féle kertbe helyezí, s mint a meglevő bástya-torony s hatalmas köfal-romokból következtetni lehet, az ellenség megtámadásai ellen erődítménnyel volt körülvéve.

De visszatérve az érintett két adatnak boncolgatásához, a kettőt úgy lehet összegezteni, hogy a tatárok beítve Offenbányára, felgyújtják a régi templomot, azután pedig a csorai Riu Dracilor patak mellé menekült katolikuságot utolérve, legyilkolják, mert a 70-es évek elején Kummerländer József birtokos mintegy 60 szekér esontvázat hordat le a Riu Dracilor mellől s ugyan a régi egyház helyén halotti czeremoniák között eltemeteti.

1775-ig — eme katasztrófa után a katolikus ügyekről halgat a krónika. Ez évben azonban már anyakönyvre találunk s találkozzunk az első lelkész Mertz Rafael atya nevével is, ki azonban, úgy látszik, és utódai is 1784-ig valami magán házban tartják az istentiszteletet, mert

b) A mostani templom emeltetését köszöni a magas kinstárnak, mely azt 1784-ik évben építette kemény anyagból, és gróf Batthyáni Ignác erdélyi püspök felszentelte 1787 október 8-án in honorem SS. Trinitatis et S. Emerici, Anniversarium Dedicacionis et Patrocini celebrat quotannis Dominica 1-a post Pentecosten in Festo SS. Trinitatis. Habet altare unicum consecratum, cui inclusae sunt reliquiae Sanctorum Aurelii, Bonifacii et illuminati. (Decr. Vis. Szep.) Van egy portale is, felette a szent szűz a) alatt említett képével, azonban, mise nem mondatik rajta. (Decr. Vis. Kov. p. 6.)

Ezen templomot a nyolcvanas évekig a r. katolikus és unitus hívek közös istentiszteleti helyül használták, mignem az utóbbiak részére is külön faalkotmányu templom emeltetve, e közösség megszűnt.

Tornya a templomnak nem volt. A harangok, melyekről maguk a püspöklátogatási okmányok sem adják, hogy kiknek tiszteletére consecrálattak, sőt maga a consecratio is csak egyszerű vélekedésen alapszik (opinatur parochus*) kezdetben hárman voltak; de egy, a halálessengettyű az iskola használatába adatva át maradt csak kettő, — egy másfél mázsás és egy mázsás, melyek 1886-ik évig többször felújított falabakon állottak a templommal együtt olyan disztelen területen, hol apró marbak legelészve, ezek és a heti vásárok zsbajai nem kevésbé zavarólag hatottak az istentisztelet megtartására. A mostani lelkész Páskó Antal, e sajnos körülményeknek hátrányait érezve ezek elhárítására még

*) Decr. Can. Vis. Kov. p. 4.

1884-ben mozzalmat indított illetékes helyeken és az eredmény a lett, hogy kemény anyagokból való csinos torony emeltetve a templom mellé s a templomtér is körülkerítetve a külvilág alkalmatlankodásaitól az Ur szent hajléka ment lett. Ugy hiszem, azért, hogy részint a toronyépítés történelmi igazságnak teszket eleget, részint pedig az ezen ténykedés körül fáradozóknak emlékét is kell, hogy megörökítem, midőn az 1887 évi 85 számú jelentésből Páskó Antal szivességéből ide másolom a következőket: „Még 1884-ben június 29-én 25. szám alatt Ő Exzellenziájához intézett s onnan kegyes pártolás mellett elküldött felterjesztésemre, többszöri sürgetés után a kir. jószágigazgatóság június 10-én 2321—1886. sz. alatt leír, hogy a magas pénzügyminisztérium június 5-ről 31885. szám alatt, az 1872-ben összeomlott régi fatornyó hulladékából épült rozoga harangállvány helyett, egy új kötornyó építését 1449 ft 86 krajczárban engedélyezte, ugy azonban, hogy a kő és porond előállítására 300 ft 70 krban, valamint a 128 ft 79 kr. kézi napszámérték a híveket terheli s így 1012 ftot adott a kegyur, mi az árverezés alkalmával 5%-kal emeltetvén, 1064 ft-ra rugott. A kő és porond előállítására nyilvános gyűjtés útján bejött 280 ft, a templom körüli tér bekerítésére 300 ft utaltatott, mely összegeket tek. Révai Lajos akkori erdész és főgondnok — Löwy Dávid urral fel is emelték a kötornyót és kerítést, mely körül leszámítva a sok fáradozást, a magas kincstáron kívül, felemelendő a lelkész jótékonyasága, melylyel a hitközségre rótt kézi napszámokat felhajthatlanság folytán 196 ft értékig saját terhe és kárára viselte, mint ő maga érintett felterjesztésében írja — az egyházi és iskolai épületek tatarozására vonatkozólag. Jelenleg tehát a már tnyos templom fiatal fenyesekkel díszített kerítésben áll.

A templom építésekor a chorusban fel lett állítva egy 4 változatu orgona is, mely a Szepeşy és Kovács püspökök látogatási okmányaiában, még használhatóul van feltüntetve. Azonban idők folytán megtagadva a szolgálatot, a paplak híjjába került, mint templomi haszontalan öszer. De Páskó Antal lelkész visszahordatja méltó helyére s az 1881-ik évben a boldogemlékü püspök Fogarasy Mihály 44 ft és a hívek 33 ft adományaik segélyével a chorusi használatra ismét alkalmassá tette.

A plébánia kebelében az Aranyos vize mellett fekszik *Nep. szent János kis kápolnája*; 1810-ben a bányászok emelték és tartották fenn a hetvenes évekig, midőn beszüntetvén a kincstár bányászatait, e kápolna is romlásnak indult volt. Azonban jelen 1893. évben jötevő patronusa akadt jelenlegi privat-bányagazgató Trippe Ferenc és kedves nejében, kik azt előbbi fényébe ismét visszahelyezték.

Észak felől, túl az Aranyos vizén, Darvas Péter és Piringer György plébánosok költségén 1820-ban egy *Kálvária* is rendeztetett volt be 15 keresztel; de részint mert a bányászat megcsappanása folytán az ilyen intézményeket fenntartani szokott áldozatkészség fillérei is megfogyatkoztak; részint pedig mert azok fenntartása alapítványilag nem lett biztosítva: a vallásos kegyelet emez alkotásait most csak a mult időkre visszagondoló emlékezet hirdeti.

A templom és vallási dolgokhoz tartozó egyéb kisebb-szerű tárgyak és felszerelésekről, mint történelmi értékkel nem bíró tárgyakról csak keşşebb — mennyiben egyes jötevők neveivel kapcsolatban állanak — emlékszem meg. Itt még azt

hozom fel, hogy van egy érdekes reliquia-tartó — *pacifikálé* alakban, mely a forradalom után Sándor József plébánosom alatt (1849—1853) került e templomhoz. Egy csórai román vitte a paphoz. Az ereklyék feliratai tisztán ki nem vehetők. A vidék valamelyik kirabolt templomának kincsei közé tarthatott.

Enyit a templomi és hasonló dolgokról.

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények

— **A magyar nemzet vértanúi.** Szentkatolnai Bakk Endre plébános elismerésre méltó munkát végzett: összeállította névsorát azoknak a hazafiaknak, akik 1848. végétől 1854-ig vértanuhalált haltak a hazáért. Felkutatta a kiscsinyeket is, hogy a nemzet tiszteletében oda állítsa a nagyok mellé.

Bakk Endre névsorában kilenczvenkilenc vértanu van, a kiket az osztrák hatalom részint föfelövetett, részint felakasztatott. 24 van ezenkívül, akiket szintén kivégeztek, de akiknek a nevét Bakknak nem sikerült megtudni. Köztük van az a 13 nádor-husár, akit Gráczban 1849. jan. 23-ikán és július 6-kán, valószínűleg szökési kísérlet miatt föfelöttek. 123-an vannak tehát a vértanuk s hánynak még a nevét is elfelejtették, nemhogy valami kő őrizné emlékét. A vértanuk közül 57-et felakasztottak, 66-ot föfelöttek.

A kivégezettek közül: A magyar szent korona alá tartozó országokból való 112. Az osztrák tartományokból 8 (Ausztriából 2, Morvából 1, Gácsországból 2, Csehországból 2, Tirolból 1.) Külföldről való 3. Németanhóbl 1, Hessonból 1, Orosz-Lengyelországból 1.) Hivatalok szerint: a) Polgári hivatalban levők közül: miniszter 3, felsőházi tag és képviselő 3, miniszteri tanácsos 1, kormánybiztos 2, kir. táblabíró 1, alispán 1, szolgabíró 1, ügyvéd 2, tanár 1, hírlapíró 1, jegyző 5, földbírtokos és földész 12, polgár és iparos 29; b) Egyházi hivatalban levők közül: róm. kath. lelkész 4, ref. lelkész 2, lut. lelkész 1; c) katonai állásban levők közül: altábornagy 1, tábornok 12, ezredes 3, alezredes 2, őrnagy 5, százados 7, tisz 2, más rangban levő és köztiszt 21. Évök szerint: a) legfiatalabb közülök Bence Farkas 19 éves, legöregebb Perényi Zsigmond br. 66 éves; b) 19—20 évesig van 1; 20—30-ig 17; 30—40-ig 26; 40—50-ig 33; 50—60-ig 10; 60—65-ig 44; ismeretlen az éve 32-nek. A névsor pedig — Bakk Endrének a Történelmi Lapokban megjelent czikke szerint — a következő:

Abancourt Károly, Alurmann N., Anlich Lajos, Bartha József, Bartalis Ferencz, gr. Batthyány Lajos, Bence Farkas, Boleze János, Böresök István, Böttös Mihály, Bugyik József, Csányi László, Csernyus Manó, Csömi Zsigmond, Damjanich János, Desseffy Arisztid, Drechsler Kristóf, Dudó György, Fekete Emil (Imre), Fekete Ferencz, Förster Ferencz, Fuhrmann János, Fülöp György, Gabel Mátyás, Gállfy Mihály, Gancs (Gános) Pál, Gásparis Márk, Geyer Nándor, Gonczeczky Ján. (Alajos), Gruber Fülöp, Gryon Péter, Hauk Lajos, Havelka Ferencz, Horváth K. de N.-Várud, Hruby Gyula, Hübner Lipót (András), Istók Imre, Jeszenák János br., Jubal Károly, Kazinczy Lajos, Kiss Ernő, Knézhich Károly, Koczó György, Kolossy György,

Kuczka Mihály, Konesur András, Lahner János György, Lázár Vilmos, Westerburgi gr. Leiningen Károly, Loncsák György, Márkus János, Mednyánszki L. br., Melkó Nándor, Mészáros Dániel, Mezei János (József), Molnár, Montpart Antal, Murmann Sándor, Nagy Sándor József, Nimrichter János, Novák János, Noszlop György, Ocsky György, Ormay (Auffenberg) Norbert Károly, Pallik Ignác, Pavelka Ferencz, b. Perényi Zsigmond, Petőcz György, Pöstenbergi Pölt Ernő, Potóczki Gyula, Raffay Ignác, Razga Pál, Rubic, Rulikovszky Kázmér, Sándor László, Sántha János, Sárközy Soma (Sándor), Schweidel József, Schwelko Róbert, Stift József, Streit Miklós, Szaecsvay Imre, Szathmáry János, Szikszay József, Szöll János, Tamás András, Török Ignác, Török János, Tóth József, Trechsler Nándor, Ujez Mihály, Várady József, Varga Mihály, Vécsey Károly gr., Voiti Adolf, Vörösmarty József, Woroneczky Miciesláv, Zéhmark János.

Napi események köréből

— **A PÉNZTÁRI HIVATAL** a lap árával hárálékban levőket tisztelettel kéri tartozásaik melőbbi kiegyenlítésére.

— **Iskolaszentesés Szász-Régenben.** Az újonnan épült szász-régeni róm. kath. elemi leányiskola felszentelése f. é. október 8-án délelőtt tíz órakor vasárnapra misét megelőzőleg körmenetileg tartatott meg *ft. Rác István* a lepers és helyi plebános által. Jelen voltak az egyháztanácsi és iskolaszéki tagok többen, a helybeli róm. kath. elemi iskola fín és leányövendekéi, a helybeli szász iskolák róm. kath. tanulói, nagyszámu hallgatószág főképe az uri hölgyek köréből. A felszentelési ceremónia között az iskolás leánykák énekeltek két egyházi éneket *Petres István* kántortanító vezetésével mellett és *Schrimanek Katalin* tanítónő-kisasszony felügyelete alatt. Az alkalmi sz. beszédet a templomban *Tözsér László* segédlelkész és hitelmező tartotta a *modern de keresztény szellemű leánynevelés fontosságáról és szükségességéről*. Kiemelte Szászregen katolikusainak nemes aldozat-készségét általában, de az adakozók neveit elhallgatta. Ezeket hálás megörökítésül sorolja el e rövid tudósítás: *Nagyélt, és ft. Lőnhart Ferencz* erdélyi püspök ur magánpénzárából 600, írva hatszáz forintot kegyeskedett adományozni. Szász-Régenben a következők, mégpedig: *Madari Lajos* kereskedő 100 frtot, *Papp Sándor* ügyvéd 50 frtot, *Müller János* építész-vállalkozó 50 frtot, *Prohászka Albert* gondnok és városi főkapitány 25 frtot, *Schmidt Ferencz* uradalmi főerdész 25 frtot, *Beltöki Lajos* birtokos 25 frtot, *Rác István* plebános 10 frtot, *Schupfiter Félix* másodgondnok 10 frtot, *Malhaus Antal* iparos 10 frtot, *Jakubek Lajos* kereskedő 10 frtot, *Szabó István* iparos 5 frtot, *Virág János* 2 frtot, *Szöke Ferencz* 2 frtot, *Kovács József* iparos 2 frtot — összesen 326 frtot ajánlottak fel az új iskola építésére. Vajha a nagy aldozat-készséggel épült új leányiskola a modern tanítással az igazi keresztény, katolikus szellemet egyesítve ugy a pedagógia követelményeinek, mint a katholicismus kívánalmainak mindehba megfelelhessen! Kívánja ezt az ünnepi szövegekkel együtt minden szászregeni róm. kath. vallásu magyar polgár — s velük együtt ez egyházmegyei lap is.

— **A „Téli Esték”** szerkesztője a lap VII. évfolyamát ezen felhívással nyitja meg: Mit akarunk? Azok-

nak, kik lapunkat immár hetedik esztendeje olvassák, felesleges e kérdésre felelni.

De mert e jelen számot több ezer iparosnak sikerült kezébe jutatni, olyanoknak, kik e kis lapot idáig nem ismerték: szükségesnek tartjuk röviden megmondani: „Mit akarunk hát voltaképpen?”

A mi célunk a lehető legelősebb lapot nyújtani Magyarországi iparos családoknak a téli estékre, mikor a családoknak leginkább van idejük és módjuk az olvasásra.

Azt akarjuk, hogy e lap legkedvesebb barátja, pártfogója tanácsadója, vigasztalója és nemesen szórakoztató olvasmánya legyen az iparos családoknak. Hozzászólunk azért azon kérdésekhez, melyek a kisiparost legközelebből érdekelni fogják. Himezés-hámozás nélkül feltárjuk a bajokat, mik a sokat szenvedett mesteremberek boldogulásának útjában állanak.

Megjelöljük az eszközöket, melyekkel e bajokon segíteni lehet és kell!

Oda törekszünk, hogy veszni induló tekintélyüket visszaszerezhessék.

Apolni fogjuk a társulási ösztönt, mert meggyőződésünk, hogy csakis az összetartás képes megszerezni a kisiparosok számára az erőt és haldokló tekintélyt.

A családi élet felvirágoztatását óhajtuk előmozdítani szívnemesítő és az életből merített elbeszéléseinkkel.

Ezekben előhívjuk a régi jó világ nemes alakjait, megmutatjuk a derék, iparkodó és boldogulni tudó mesterek életét, szorgalmát, okosságát: bemutatjuk az igazi mesterasszonyok s hivatásukat ismerő mesterlányok képét!

A mesterlegények képzettségétől, erős erkölcsi életétől várván a jobb jövőt: mindent elkövetünk, hogy azokat e szép hivatásra előkészítsük.

Szóval oly lapot nyújtunk hazánk iparosainak a „Téli Esték”-kel, mely kizárólag az ő érdekei szolgálatában áll s mely nélkülözhetlen jó barátja lesz minden iparos családnak.

De nem pusztán szakkölözőt adunk.

Az iparos ember terhes munkája után szórakozni is kíván. Gondunk lesz reá, hogy ebből is bőven kijusson.

A jóízű humor nem fog hiányozni lapunkból.

A szerkesztő, utazásaiából érdekesebbnél érdekesebb dolgokat fog a télen közölni, melyek az iparos embernek látókörét szélesítik.

Természetes dolog azonban, hogy az iparosok pártfogásával érthetjük el csak a kifizőtt szép feladatot.

Mi a lap árát a lehető legelősebbre szabtuk.

Négy hónapon keresztül — tizenhét nagy iven, mintegy 278 lapon — egy forintért (két korona) adjuk e lapot, mely a mi viszonyaink közt valóban ajándék!

A mutatószámot ingyen küldöttük meg mintegy tízezer iparosnak.

Az iparosok szent érdekében kérjük önöket tehát, ne sajnálják a mellékelt utalványon azt a csekély forintot be- küldeni. Egy parányi áldozattal oly lapot teremthetünk, mely kiváló szolgálatot tehet majd az iparosok érdekeinek!

Mi semmi áldozattól nem riadunk vissza!

Csekély megtakarított pénzünket fektettük e nemes célú vállalatba, anyagi haszonért nem dolgozunk, mentől nagyobb pártfogásban részesítenek, annál többet áldozunk a jövőben lapunkra.

Csak olvassák el legalább a mutatószámot! Ebből legjobban meggyőződhetnek iparosaink: „Mit akarunk!”

Adják oda iparostársaiknak is és legyenek rajta, hogy e lap körül mentől többen tömörüljenek.

Hetedik éve, hogy küzdünk a kifejtett eszme mellett s a ki közdelmeinket ismerte, az nem hagyott el! Isten velünk lesz a jövőben is! Szatmár, 1893. október hó. Bodnár Gáspár, tanár, szerkesztő.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.

Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.